

Рисунок 2 - Процентное соотношение девочек, выполнивших нормативы ПТ

Таким образом, нами получены данные о низком проценте школьников 4 классов как мальчиков, так и девочек, выполняющих нормативы Президентских тестов по скоростным и скоростно-силовым способностям, для развития которых возраст 7-10 лет является благоприятным, а также выносливости. Результаты проведенного тестирования свидетельствуют о необходимости дальнейшей коррекции физической подготовленности выпускников начальной школы с учетом отстающих в развитии физических качеств. На наш взгляд в следующем учебном году для повышения эффективности физической подготовки школьников можно рекомендовать на уроках физкультуры увеличение объема упражнений для развития скоростных, скоростно-силовых качеств в разделах «Легкая атлетика», «Спортивные игры», выносливости – в разделах «Легкая атлетика», «Лыжная подготовка».

Литература:

1. Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана. 5 октября 2018 г.
2. Электронный ресурс. Режим доступа: https://tengrinews.kz/zakon/pravitelstvo_respubliki_kazahstan_premier_ministr_rk/zdravoohranenie/id-P1300001545/
3. Кинеман А.В. Физическая подготовка детей младшего школьного возраста. – М.: Просвещение, 2002. – 144с.
4. Матвеев А.П. Физическая культура. Начальные классы. – М.: Просвещение, 2008. — 33с.
5. Виленская Т.Е. Физическое воспитание детей младшего школьного возраста. – К.: Освета, 2006. – 256с.
6. Железняк Ю.Д. Петров П.К. Основы научно-методической деятельности в физической культуре и спорте. – М.: Изд. Центр «Академия», 2012.- 264с.
7. Программа по физическому воспитанию для 1–4 классов общеобразовательной школы. – Астана, 2015. – 11с.

Дельманова А.Н., Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті, Шетел тілдері факультеті, топ КА-12, студент
(*Ғылыми жетекші - п.ғ.м., аға оқытушы Есказинова Ж.А.*)

ҚАЗАҚ ЖӘНЕ АҒЫЛШЫН ТІЛДЕРІНДЕГІ «ҚОНАҚЖАЙЛЫЛЫҚ» КОНЦЕПТІСІНІҢ ӘЛЕМДІК ТІЛДІК БЕЙНЕСІНДЕГІ ТҮСІНІГІ

Қазіргі лингвистикада лингвомәдени және концептуалды тренд әртүрлі ұлттар тілінің жалпы және ұлттық ерекшеліктерін анықтау өте өзекті. Мәдени тұжырымдамаларды талдау белгілі бір этникалық топтың тілдік көзқарастарына тіл әсерінің дәрежесін анықтауға мүмкіндік береді. Зерттеудің мақсаты қонақжайлылықтың лингвомәдени сипаттамаларын талдау болып табылады. Әлемдегі қонақжайлылық тұжырымдамасын зерттеу қазақтардың өздерінің мәдениетінің бейнесі ретінде ойлау стилінің этникалық ерекшеліктерін анықтады. Сонымен қатар, паремиологиялық қорында қонақжайлылық тұжырымдамасына байланысты көптеген мақал-мәтелдер, фразалардың

болуы, қонақжайлылық тұжырымдамасының сана-сезіміне және қазақтың негізгі түсініктерінің бірі екендігін мәдениет көрсетеді.

Мәдени лингвистиканың, тіл мен мәдениеттің өзара әрекеттестігі өркениеті түрлі факторларға байланысты. Осыған байланысты, біз мәдениет пен тілдік сурет салудың ғалымдардың пікірлеріне деген қарым-қатынасын түсіндіреміз. Мәдениет пен тіл арасындағы қарым-қатынас көптеген жылдар бойы зерттелді және көзқарастардағы кейбір айырмашылықтарға қарамастан, ғалымдар тіл мен мәдениет арасында тығыз қарым-қатынастың бар екендігіне келіседі. Браунның [2000: 177] айтуынша, «Тіл мәдениеттің бір бөлігі, ал мәдениет тілдің бөлігі болып табылады; екеуі тіл мен мәдениеттің маңыздылығын жоғалтпастан, екіншісін ажыратуға болмайтындай мұқият араласады». Крамш [1998: 3] тіл мен мәдениеттің бір-біріне қалай байланғанының үш жолын анықтайды. Біріншіден, тіл мәдени шындықты білдіреді (адамдар сөздер мен идеяларды білдіре отырып, сонымен қатар олардың көзқарасын көрсетеді). Екіншіден, тіл мәдени шындықты бейнелейді (адамдар қарым-қатынас құралы арқылы олардың тәжірибесіне мағынасын береді).

Қазақ мәдениетіндегі қонақжайлылық тұжырымдамасы барлық қазақтардың әкесі өзінің байлығын төрт бөлікке бөлетін мифологиялық ұғымға негізделген және олардың үш ұлына үш бөлік берді, олардың әрқайсысы жеке жүзді құрды, және өзінің байлығының төрттен бір бөлігін қонақтарды сауықтырудың ортақ бөлігі ретінде қалдырды [Сейдімбек: 2001].

«Қонақжайлылық» ұғымы «қонақ» ұғымымен байланысты. Қоныс сөзі бастапқыда түркілік болып табылады және «түнді өткізіп, отыруға, орын табуға, қоныстануға» деген етістіктен келеді. Бұл оның негізгі құндылықтарынан басқа этникалық және мәдени ақпараттардың көптігін қамтиды. Қонақтар қазақ мәдениетінің бірнеше түрлеріне бөлінеді, демек, концепцияға қатысушымен байланысты көптеген сөздер бар. Мысалы:

Special guest - шақырылған қонақ;

Thanksgiving guest - қонақжайлық қонағы - қонаққа келгенде бақытты немесе молшылық әкелетін қонақ;

God guest (Құдайдың қонағы - Құдай жіберген қонақ);

Қазақ халқының арасында және басқа да көптеген түркі халықтар арасында «қонақ» туралы түсінік қасиетті; бұл Құдайдың хабаршысы үшін тең және құрметке лайық. Осылайша, түркі тілдерінде «шақырылмаған қонақ» термині теріс мағынаны білдірмейді, керісінше, шақырылмаған қонақ Құдайдан келген хабаршы болып саналады және әрқашан ерекше құрмет пен құрметпен қарайды. Және бұл көптеген қазақ мақал-мәтелдерінде:

«Қонақ келсе, күт келег» сияқты көрінеді (егер қонақ келсе, молшылық оған келеді). (Құдайдың хабаршысы ретінде қонаққа қош келдіңіз).

«If you don't accept the guest, the fight will run out» -Егер сіз қонақты қабылдасаңыз, үйіңізде бақыт пен молшылық болмайды.

«One of the forties is a joke» - Қырық қонақтардың бірі - қасиетті адам.

Сондықтан қазақ дәстүрлі мәдениетінде кез-келген саяхатшы кез-келген үйде тоқтап, «Мен Құдайдай мекендейді» деп айтады (мен жарық көремін, Құдайдың қонағымын) және үй иесі үйін қонаққа шақырады, ыңғайлы және қанағаттандырарлық және оны дәмді тағаммен қамтамасыз ету. Қонақтар кем дегенде бір нан және бір шыныаяқ шай қабылдауы керек, немесе хост шағымданады. Келуші тыныштықты бастан кешкеннен кейін, өз үй иесіне өзінің кім екенін, қай жерде және қайда басшылық ететінін айтады.

«Қонақжайлылық» ұғымы қазақ тілінде көбірек символизмге ие, себебі оның басты символдық көрінісі қазақ мәдениетінің маңызды символында мәртебеге ие ол киіз үй. Сондықтан киіз үй қазақ халқының мәдениетінің маңызды символы болып табылады. Үйдің үлгісі ретінде киіз үйдің мәні көшпенділердің көптеген қонақжайлықтары мен рәсімдеріне, соның ішінде қонақты қабылдауға арналған. «Төр» түсінігі қазіргі заманғы үйлерде де бар. Қазақ халқы: «Төрлетіңіз!», «Төрге шығыңыз!», «Еңбегі сіңген жерге кел» [С.С. Жабаева, 2004: 11].

Олардың орнына шақыру қазақстандықтар үшін маңызды рөл атқарады, себебі бұл қонақтарға жалпы көңіл-күй мен ұлттық қонақжайлылықты көрсетеді. Қазақ халқы қарым-қатынас пен қарым-қатынасқа үлкен көңіл бөледі. Байланыс туралы тұжырымдама қазақ халқының менталитетінде үлкен маңызға ие, ол сөздің күші түрінде көрінеді. Қазақ санадағы қарым-қатынас бүгінгі күнде «адамдармен өзара әрекеттесу» ретінде түсіндіріле алмайды, «қоршаған әлеммен, сыртқы әлеммен өзара қарым-қатынас ретінде» кеңінен танылады. Ежелден бері қонақжайлылық қазақ халқының ерекшелігі болды. Қонақтар үстелге шақырылды, оған құрметті орын ұсынды және үйде болған ең жақсыларымен емделді. «Алайда қазіргі қазақстандық қоғамда қонақжайлылық этикасы елеулі өзгерістерге ұшырады, әсіресе үлкен қалаларда адамдар қонақтардың көптеген санаттарын

ажыратпайды - олар шақырылған және шақырылмаған (Құдай жіберген) екіге бөлінеді, елде сақталып қалған, елімізде де, қалаларда да кейбір дәстүрлер сақталған, мысалы, қонақ үйді кем дегенде бір тамақты дәмін татпай үйден таса алмайды. қазақ тілінде қалыптасқан және Қазақстанда тұратын отбасылық тәрбие арқылы ұлттық-мәдени ортада тұратын адамдардың санасында қалыптасқан ұлт құндылықтарының бірі.

Сонымен қатар, әлемнің қазақ тіліндегі көрінісінде «қонақжай» түсінігі мағынасы бірнеше сөзді білдіреді: қонақжай, қонақшыл, мейрамхана, меиманды, меймандос деген мағыналар береді. Адамды сипаттаған кезде қонақжайлылық әдетте оң сапа ретінде көрінеді: қонақжай адам, адам жанұясы адам / мейманды адам /

Hospitable person -қонақжай адам,

Signs open person -жомарт адам.

Қазақ тілінде қонаққа ерекше қарым-қатынас жасайтын бірнеше сөз тіркесі бар. Егер құрметті қонағы келіп жатса, онда қонақ үй иесі оны есік алдында қарсы алып, жылқыларды аулаға аулаға апарды. Қазақ тілінде құрметті қонақтар, құрметті қонақтар сияқты бірнеше сөз бар, бірақ бұл сөздерді теріс бағалау мүмкін емес: Қонақ әрқашан құрметке ие, қош келдіңіз, құрметті.

Қонақжайлылық концепциясының құрамдас бөліктері өзгеріссіз қалады. Сонымен, үйлену тойында әдетте жанадан туғандарға:

«Always be hospitable !» (Әрқашан мейірімді болыңыз!);

«Do not let the hostel stay in your house !» (Қонақтарыңыз әрқашан болсын!);

«Build your home with joy and joy! »(Қонақтар мен қуанышқа толы болсын!);

«Қонақжайлылық» деген ұғымды білдіретін қазақ тіліндегі көрінісінде алты топқа ашықтық, мейірімділік: қосымша құрмет көрсету, ең жақсысын істеу, қонақтарды қуана қарсы алу, қонақтарды қарсы алу; 2) жомарт қарым-қатынас: тұрғын үйді беру (қонақтың құрметіне арнайы түскі ас); 3) қонақтың орналасқан жері: сардин аюы - қонақты мейманханаға орын - құрметті орын беру; 4) салт-дәстүрлерге, рәсімдерге, рәсімдерге: қонақтарды құттықтауға, қонақтарды емдеуге, густтарды құрметтеуге, қосымша қонақжайлылық көрсетуге; 5) субъектінің объектіге қатынасы: қонақжайлық таныту, мейманға күтім көрсету, қонақты қарсы алу; 6) қонақтарды қабылдаушыға алғыс: алғыс айту, алғыс айту.

Ежелгі заманнан бері қонақжайлылық қазақ халқының ерекшелігі болды. Қонаққа құрметті орынға отыруға мүмкіндігі бар және үйде ең жақсы тағам ұсынылады. Алғашында қонаққа қымыз, шұбат немесе айран, сосын сүт немесе кілегей, бауырсақ, мейіз немесе құрт тағамдары ұсынылады, содан кейін жылқы еті немесе қой еті - шыршық шұжық, жал, жая, сұлу, карта, құйрықтан жасалған тағамдармен дәм татуға ұсынады. Әр үстелде дәстүрлі түрде бидай ұнынан жасалған нан беріледі.

«Қонақжайлылық» ұғымы, әлемнің лингвистикалық көрінісінің фрагменті болып табылатын, қазақ және ағылшын мәдениеттері үшін өте маңызды кешенді, көп деңгейлі психикалық білім болып табылады, өйткені ол социомәдениетті қалыптастырудың әмбебап және нақты аспектілерін білдіреді. адам өмірінің саласы.

Түйендей келе, қазақ және ағылшын тілдерінің мәдениетіндегі айырмашылықтарды анықтайтын ұлттық ой-өрісті бейнелейтін, ұғымдарды, идеяларды, бейнелерді, көзқарастарды, стереотиптерді біріктіреді. Әлемнің фразеологиялық бейнесі әлемнің бірегей тілдік көрінісінің ажырамас бөлігі ретінде оның «ұлттық қонақжайлылық» түсінігін ұлттық-мәдени ерекшелігін жүзеге асыру тұрғысынан түсіндірудің лингвистикалық құралы болып табылады. «Қонақжайлылық» тұжырымдамасының қазақ және ағылшын тілдеріндегі лингвистикалық көрінісі қонақжайлылық мәдениетін (кездесулер, қабылдау, көңіл көтеру және қонақтарды тамашалау, алкоголь ішу және ішу) көрсету үшін әр түрлі фразеологиялық құралдармен сипатталады.

Қазақ тіліндегі «қонақжайлылық» тұжырымдамасын іске асырудың ұлттық-мәдени ерекшелігі ұлттық сипаттың ерекшеліктеріне байланысты: іскерлік, ізгілік, шынайылық; ал ағылшын тілі ағылшын ұлттық сипатының келесі ерекшеліктерін көрсетеді: зайырлылық, ұстамдылық, этикеттің қатаң сақталуы.

Қонақжайлылық тұжырымдамасы негізгі ұғымдар қатарына жатады және онсыз қазақ халқын елестете алмайды. Қонақжайлылықтың деңгейі байлыққа байланысты әртүрлі болуы мүмкін, бірақ кез келген жағдайда қазақ халқы қонақжайлылықсыз, қонақтарсыз өмір сүре алмайды және қонақтарды қабылдауға дайын. Сонымен қатар, қазақ тілінің паремиологиялық қорында қонақжайлылық тұжырымдамасына байланысты көптеген мақал-мәтелдер, идомдар мен фразалардың болуы, қонақжайлылық тұжырымдамасының сана-сезіміне және қазақтың негізгі түсініктерінің бірі екендігін мәдениет көрсетеді.

Корытындылай келе, «қонақжайлылық» тұжырымдамасы қазақстандықтар үшін көңілді және күлкімен бірге дәмді тағамды ғана білдірмейді, ең бастысы, бұл қонақпен сөйлесу, адамдармен ақпарат алмасу, сыртқы әлеммен қарым-қатынас жасау. Қазақтың санасындағы қарым-қатынас, сыртқы әлеммен өзара қарым-қатынас ретінде қабылданады. Демек, «қонақжайлылық» ұғымы қазақтың менталитетін қалыптастыруға әсер етеді. Осыған байланысты, қазақ тілінің әлемдегі қонақжайлылық тұжырымдамасы бойынша зерттеу қазақ халқының ойлау стильдерінің этникалық ерекшеліктерін өздерінің мәдениетінің бейнесі ретінде көрсетеді.

Пайдаланған әдебиеттер

1. Mankeeva, Zh.A. (2008) Kazak Tilindegi Etnomadeni Ataulardyn Tanymdyk Negizderi. Almaty: Zhibek Zholy Press.
2. Onalbayeva, A.T. (2010). Nonverbal communication: social and national-cultural context. Almaty. Popova, Z.D. & Sternin I.A. (2002). Yazyk i national'naya kartina mira. Vononezh: Istoki. Seidimbek, A. (2001). Mir kazakhov. Almaty: Pauan.
3. Stepanov, Y.S. Konstanty. Slovar' russkoy kultury. Opyt issledovania. Moskva: Yazyki russkoi kul'tury. Turmanzhanov, O. (2004). Kazaktin makal matelderi. Almaty: Ana tili.
4. Zhabayeva, S.S. (2004). Natsiyonal'no-kulturnaia spesifika realizatsii kontsepta "gostepriimstvo" (National-cultural specificities of realization of the concept of hospitality). Ph.D Dissertation Cheliabinsk.

Еремеева Н.В., Карагандинский государственный университет имени академика Е.А. Букетова, педагогический факультет, гр. ПиПЭ-22, студент
(*Научный руководитель — д.п.н., доцент Карманова Ж.А.*)

ОСОБЕННОСТИ КОРРЕКЦИИ ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ У ДЕТЕЙ ПОДРОСТКОВОГО ВОЗРАСТА

Казахстан – республика, в нормативной базе которой, начиная с Конституции, прослеживается тенденция, а именно реальная забота государства о ее настоящем и будущем. Так в Конституции РК в первой же статье отмечается: «Республика Казахстан утверждает себя демократическим..., правовым и социальным государством, высшими ценностями которого являются человек, его жизнь, права и свободы» [1]. В стратегии развития страны «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства», Послании Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана от 10 января 2018 г. «Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции» важнейшим компонентом которого отмечено предупреждение заболеваний и стимулирование здорового образа жизни [2, 3]. Во исполнение вышеуказанных задач Президентом Республики Казахстан издан Указ «О первоочередных мерах по улучшению состояния здоровья граждан Республики Казахстан» [4].

Одним из принципов государственной политики, исходя из закона «Об образовании», должны являться гуманистический и развивающий характер образования [5]. Реализация этого принципа невозможна без осуществления индивидуального подхода к учащимся, имеющим проблемы девиантного характера.

Неблагоприятные сдвиги в состоянии здоровья детей и подростков, наблюдаемые в последние годы, наносят большой социальный и экономический ущерб государству. Проблема девиантного поведения подростков занимает одно из первых мест среди других социальных и психологических проблем. По результатам Второго Национального исследования уровень употребления алкоголя в республике среди детей 11-14 лет составляет около 7,2 %, а среди молодежи в возрасте 15-17 лет – 37,1%. Казахстан входит в число стран, где самый высокий уровень распространенности табакокурения: среди детей 11-14 лет данный показатель составляет 4,1 %, среди подростков 15–17 – 11,4 %. Уровень употребления наркотических веществ среди детей и молодежи прогрессивно растет. Употребление наркотических веществ отмечается во всех возрастных категориях, даже в возрастной группе 11-14 лет – 8,4%, среди подростков в возрасте 15-17 лет – 13,8%. Индекс здоровья детей составляет 13-20% [6].

Проблема девиантного поведения подростков подвергается глубокому междисциплинарному анализу, связанному с исследованием культуры вообще, выявлением социополитических, культурных, психологических и биологических факторов. Результаты анализа различных подходов к пониманию девиантности позволили выявить несогласованность в определении основных девиантологических терминов и понятий (М.А. Алеманкин, Л.М. Зюбин, К.Е. Игошев, А.Н.